

На нашу думку, назріла потреба більш глибокого, наприклад, на рівні дисертаційного чи монографічного дослідження, аналізу й узагальнення наукового досвіду вченого і методиста.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф. Духовна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси [монографія]/ Флорій Бацевич. – К.: Академія, 2009. – 187 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник/ Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Кожуховська Л.П. Науковий спадок О.М. Біляєва в аспекті сучасної лінгводидактики/ Людмила Кожуховська // Теоретична і дидактична філологія [зб. наук. пр.]. – К.: Міленіум, 2008. – Випуск 4. – С. 227-237.
4. Українська мова: Енциклопедія. – К.: Видавництво “Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана”, 2000. – 750 с.

Кожуховская Л.П.

ГУММАНОЦЕНТРИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЛИНГВОСОФСКОЙ МИРОВОЗРЕНЧЕСКОЙ КОНЦЕПЦИИ АЛЕКСАНДРА БЕЛЯЕВА

В статье обозначаются основные направления научных поисков А.М. Беляева – известного украинского ученого-филолога, лингводидакта; анализируются наиболее важные концепции его научных теорий, подчеркивается роль ученого в становлении современной методики изучения языка как науки.

Ключевые слова: лингводидактика, методика изучения украинского языка, гуманизм, украинский язык, лингвософская концепция.

Kozhuhovska L.P.

O. M. BILIAIEV'S LINGUISTIC PHILOSOPHIC IDEOLOGICAL CONCEPT HUMAN CENTRIC CONSTITUENT

The article reveals the main directions in O.M. Biliaiev's scientific searches, the well-known Ukrainian philologist, scientist in linguistic didactic and teacher. The most important points of the scientific theories are analyzed, the role of the scientist in the development of modern language methodic as a science is emphasized.

Key words: linguistic didactics, method of teaching the Ukrainian language, humanism, the Ukrainian language, linguistic philosophic concept.

УДК 37.014

Попова Н.В.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВОЇ СЛУЖБИ В УПРАВЛІННІ ОСВІТОЮ У СВІТЛІ БОЛОНСЬКОЇ УГОДИ

У статті визначені основні проблеми впровадження в освітню сферу управлінського консультування. Розглядаються підходи, принципи, види консалтингу в сучасному освітньому менеджменті, основні напрями консультативного забезпечення керівників ЗНЗ в регіоні. Розроблені алгоритми та модель регіональної консалтингової служби, виявлені особливості процесу управлінського консультування.

Ключові слова: консалтинг, консалтингова послуга, освітній менеджмент, управління, інновація, технологія.

Актуальність теми зумовлена необхідністю розвитку теорії та практики управління загальноосвітніми навчальними закладами в контексті завдань які висувають перед освітою закони України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, Національна доктрина розвитку освіти в Україні.

Система освіти – одна з найважливіших галузей народного господарства України, яка поряд з іншими соціальними сферами суспільства зазнає докорінних змін – переходить від уніфікованої, жорстко централізованої до демократичної, відкритої активно реагуючої на всі зміни, що відбуваються в суспільстві.

Сучасні соціальні, політичні та економічні перетворення, які відбуваються в Україні в контексті Болонського процесу, недостатня кількість фахово підготовлених керівників загальноосвітніх навчальних закладів вплинули на систему освіти, змінили її філософію, мету, зміст, принципи, форми та методи діяльності. Долаючи стару ідеологію, сучасна освіта – це не тільки система, а й процес і спосіб формування людини у суспільстві. Формування нового підходу до освіти передбачені Болонською угодою визначають і нові підходи до управління нею. Орієнтація України на демократичні перетворення, ринкові відносини сприяє науковому пошуку ефективних механізмів управління. Нові економічні стосунки формують необхідність оперативно аналізувати оточуюче середовище, внутрішню ситуацію, встановлювати системні зв'язки між факторами, явищами, бачити перспективи розвитку, брати відповідальність шляхом прийняття відповідних рішень. Школа як соціальна система стає більш відкритою. Суспільно-державна модель управління нею передбачає залучення до управлінських процесів широкого загалу педагогічної громадськості: батьків, громадянських організацій. До педагогічного обігу увійшли такі поняття, як освітні послуги, якість освіти, конкуренція між навчальними закладами, що засвідчує вплив ринкових відносин, економічних чинників розвитку суспільства на управлінську діяльність. Керівник сучасної школи має володіти технологіями менеджменту та маркетингу в освіті, щоб не залишатись осторонь реалій сучасного життя. Процес соціальної перебудови на різних рівнях управління освітою відбувається з різною швидкістю. Цим пояснюється виникнення протиріч у сучасному управлінні системою освіти в регіоні, головними з яких є: посилення внутрішніх процесів самоорганізації і саморегулювання в розвитку керованих об'єктів та відсутність знань та вмінь для врахування цих процесів при організації управлінських впливів з боку керуючих підсистем, необхідність посилення цілеспрямованості управління загальною середньою освітою шляхом узгодження мети з потребами та можливостями кожного суб'єкту діяльності з реальними обставинами і відсутністю технологій, які б це забезпечували, спонтанність, неузгодженість та безсистемність управлінських рішень, спрямованих на реформування системи освіти, неузгодженість цілей людини та вимог наявної ситуації.

На наш погляд, указані протиріччя можна вирішити за допомогою сучасної дієвої системи управління, спрямованої на створення нового освітнього середовища у навчальному закладі, установі. Тому серед різних видів діяльності сучасного менеджера освіти важливу роль сьогодні відіграє система управлінського консультування – консалтингу. Як складова управлінської інфраструктури, консалтинг характеризується в теорії як допомога керівникам освітніх закладів при вирішенні комплексу управлінських проблем, прискорювач впровадження нових ідей та перспективного педагогічного досвіду в практику управлінської діяльності.

Промислова революція та суспільні перебудови, що пов'язані з виникненням сучасних підприємств, сприяли виникненню системи управлінського консультування. Функціонування консалтингових служб можливо лише за умов, коли процес структуризації управлінського досвіду досягає відносно розвиненої стадії [1; 6].

Тому мета статті полягає у визначенні наукових основ організаційної структури, змісту та технології управління розвитком консалтингової методичної служби на регіональному рівні.

Відповідно до мети в ході нашого дослідження вирішувались завдання щодо визначення теоретико-методологічних підходів до розбудови структури і технології управління розвитком консалтингової діяльності методичної служби, виявлення умов, форм та методів консультативного забезпечення управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу, вплив застосування розробленої регіональної

моделі консалтингової служби на управлінську діяльність та розвиток професійної компетентності керівника освітнього закладу.

Значний вклад у розвиток системи управлінського консультування внесли піонери наукового управління У.Тейлор, Ф.Гілберт, Х.Емерсон. Теорію загального управління та розширення сфер консультування опрацювали Е.Буз, Е.Мейо, М.Фоллет. Питання організаційного консультування в 90 роках минулого століття досліджували російські вчені А.Пригожин, А.Зайцев, Д.Татьянченко [4; 8].

На Україні дані питання опрацьовувались вітчизняними вченими Л.Карамушкою, Н.Коломийським, З.Кісарчук, А.Вербою, Т.Решетняк [4; 6; 8].

Найбільш суттєво питання розвитку консалтингу розроблені в роботах Д.Гвішиані, О.Елмашева, А.Леймана, Е.Лузіної, І.Прокопенко, В.Речіна. На Заході консультуванню в області управління присвячені роботи Л.Якокка, Х.Джорі, П.Хейкаля. Особливо великий вклад у розвиток теорії та практики консалтингу вніс американський учений М.Кубер. Розбудові концептуальної моделі консалтингової діяльності в освіті присвячені роботи В.Афанасьєва, В.Асєєва, В.Беспалько, С. Васьківської, Л.Карамушки, Т.Шамової.

В Україні існує певний досвід створення та діяльності консультативних служб з управлінських проблем, але не існує спеціальних аналітичних публікацій та спеціальних наукових підрозділів, які б відстежували цю проблему, яку можна вважати актуальною, але недостатньо розвиненою. Управлінське консультування базується на фундаментальних цінностях, притаманних системі управління в цілому:

- знанні законів розвитку і функціонування суспільства та даного соціального інституту;
- розумінні тенденцій, що визначають основні способи вирішення проблем;
- урахування інтересів індивідів і соціальних спільнот як суб'єктів даного соціального інституту.

Таким чином, управлінське консультування – об'єктивна потреба на макро- і мікросистемному рівні соціального організму, що розвивається. Аналіз наукових джерел з питань управління показав, що в науці існує два визначення управлінського консультування. Перше визначення базується на функціональному погляді на консультування.

Ф.Стеем визначає його як будь-яку форму надання допомоги відносно змісту, процесу чи структури завдання чи серії завдань, при цьому консультант сам не відповідає за виконання завдання але допомагає тим, хто є відповідальним за це. Інший підхід розглядає консультування як особливо професійну службу, визначає характеристики, які вона повинна мати. Згідно Л.Грейнеру, О.Метучеру, управлінське консультування – це консультативна служба, що працює на контрактній основі і надає послуги організаціям за допомогою спеціально навчених та кваліфікованих осіб, які допомагають замовнику виявити управлінські проблеми, проаналізувати їх, сприяють, при необхідності, їх вирішенню [1; 3; 4; 9].

У сучасній теорії управління існує два основних напрями досліджень щодо визначення змісту та основних завдань консалтингу. Це управлінсько-консультативний та психолого-консультативний напрями [3; 4; 8].

У першому напрямі досліджень управлінське консультування розглядається як один із методів удосконалення практики управління, у другому – один із видів психологічної допомоги особистості, групі, організації [5, 7]. Управлінське консультування – це частина більш загального виду діяльності “консультування”, що характеризується наданням допомоги щодо змісту, процесу, структури, задачі, при якій консультант сам не відповідає за виконання завдання, але допомагає тим людям, які відповідають за це.

Консультування може здійснюватись з різних питань, і тому можна виділити такі основні види консультування в закладах і установах: юридичне, економічне, інженерно-технічне, управлінське та ін.

Управлінське консультування можна розглядати як метод удосконалення практики управління. Основне призначення такого методу полягає в допомозі організаціям та керівним

працівникам удосконалювати практику управління та підвищувати ефективність діяльності організацій в цілому. Основні види управлінського консультування можна розділити на три групи: експертне консультування, процесуальне консультування та навчальне консультування.

Експертне консультування – консультант самостійно здійснює діагностику, розробку рішень, рекомендацій, визначаючи проблеми, що виникають. Керівники або група вчителів надають лише інформацію або оцінку результатів діяльності.

Процесуальне консультування – консультант активно взаємодіє з учителем чи керівником, спонукає висловлювати їх свої ідеї, проводить аналіз проблем даного суб'єкта, допомагає виробити рішення, розвиває вміння вирішувати проблеми, оцінювати альтернативи [9; 11].

Навчальне консультування – консультант не тільки узагальнює, аналізує рішення але й формує передумови для їх виникнення. Інформація надходить у вигляді семінарів, лекцій, ділових ігор. Консультування забезпечує адекватність і надійність процесів управління в освітньому закладі чи установі.

Базуючись на вищезазначених підходах та принципах, можна визначити основні групи управлінського консультування.

Першу групу складає консультування з проблем діяльності чи розвитку освітньої організації в цілому – організаційне консультування. Другу групу складає консультування керівників з проблем розвитку освітнього закладу і консультування педагогічних працівників з проблем удосконалення взаємодії. В основі консалтингової діяльності – консультування процесу. Ми зупинимось на визначенні чотирьох пріоритетів консультування процесу:

- створення регіональної системи управлінського консультування передбачає системне бачення та вирішення пріоритетних проблем освітнього процесу;
- розробка цілісної регіональної системи – ефективний засіб підвищення якості управління;
- залучення усього педагогічного колективу до розробки та удосконалення освітнього поля навчального закладу;
- спрямування консультування на стабілізацію та розвиток навчально-методичного комплексу навчального закладу.

При організації та здійсненні процесу першого рівня консалтингова служба:

- аналізує освітню ситуацію навчального закладу на основі діагностики;
- формулює та обґрунтовує сутність педагогічної ідеї, принципи та методи реалізації місії школи;
- визначає та обґрунтовує принципи діяльності педагогічного колективу (норми професійної підготовки педагогів).

При консультуванні процесу другого рівня:

- надання допомоги щодо забезпечення необхідного рівня освіти у всіх ланках освітнього закладу;
- підготовка нормативних документів, що регламентують діяльність освітніх закладів через розробку навчального плану, проектування освітнього процесу, корекцію навчальних планів та методик викладання.

На третьому рівні здійснюється консалтинг щодо:

- реалізації в освітньому полі навчального закладу навчальних програм інноваційних курсів;
- реалізації навчальних програм та методик адаптованих курсів.

Четвертий рівень консультування передбачає розробку макрорівня навчально-методичного комплексу. При цьому ведучими вимогами стають:

- єдність теоретичних основ розробки програм;
- цільова направленість програм на реалізацію системотворчої педагогічної ідеї освітнього закладу;

- взаємозв'язок усіх програм на основі моделі шкільного змісту освіти;
- процесуальність представлення змісту освіти.

Забезпечують зміст і форми управлінського консультування відповідні організації та структури:

- на рівні регіону (області) – регіональний консалтинговий центр;
- на рівні району – інформаційно-консультаційні пункти.

Вищезазначені напрямлення можуть бути реалізовані тільки тоді, коли керівник стає дослідником, а стати йому таким допомагає консалтингова служба. Отже виникає необхідність створення при обласних інститутах післядипломної освіти структури, яка вирішувала б питання розробки та впровадження системи організаційно-педагогічних засад становлення та розвитку ринку консультаційних послуг у регіоні. Дана структура свою діяльність спрямовувала б на вдосконалення професійної підготовки консультантів, вивченню, узагальненню та розповсюдженню досвіду консультаційної діяльності, підготовку інформаційних, методичних та навчальних матеріалів. Сприяла б впровадженню нових форм і технологій консалтингу, розробці професійних вимог до консультантів, їх прав, обов'язків, правил їх поведінки та здійсненню зв'язків з громадськістю. Таким чином, якщо розглядати вище викладене в комплексі, то можна зробити такий висновок: удосконалення державного і правового забезпечення консалтингової діяльності має бути спрямоване на створення регіональної мережі їх діяльності та розвитку. Окремо слід розглянути питання створення ефективної системи підготовки консультантів. Відсутність ефективної професійної підготовки консультантів на базі вищої та післядипломної освіти, недостатня чисельність даних спеціалістів ставить дану проблему в ранг найважливіших і потребує подальшого опрацювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В. Академічна мобільність: проблема реалізації в Україні і в світі / Віктор Андрущенко // Вища освіта України. – 2010. – № 1. – С.34-42.
2. Верба В.А. Управленческое консультирование: запросы украинского и иностранного топ-менеджмента / В.А.Верба // Компаньон. – 1999. – № 12. – С.58-64.
3. Головатий М. Болонські домовленості в українському контексті / Микола Головатий // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 245. – 11.
4. Елмашов О.К. Управленческое консультирование: вопросы теории и практики / О.К.Елмашов // Ижевск. – 1989. – 110 с.
5. Коростельов В.С. Управлінське консультування / В.С.Коростельов // Навч.посібник. – К.: МАУП. – 2003. – 104 с.
6. Кондрашова Л. Проблеми вищої педагогічної освіти та її модернізації у світлі Болонської угоди / Людмила Кондрашова // Вища школа. – 2008. – № 1. – С.26-34.
7. Попова Н.В. Організаційно-методичні засади консультативного забезпечення управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів в регіоні.: дис. ... канд. пед. наук. – К., 2008. – 215 с.
8. Шейн Э.И. Консультант и стратегия развития / Э.И.Шейн // Проблемы теории и практики управления. – 1991. – № 4. – С.33-36.

Попова Н.В.

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ КОНСАЛТИНГОВОЙ СЛУЖБЫ В УПРАВЛЕНИИ ОБРАЗОВАНИЕМ В СВЕТЕ БОЛОНСКОГО СОГЛАШЕНИЯ

В статье обозначены основные проблемы внедрения в образование управленческого консультирования. Рассматриваются подходы, принципы, виды консалтинга в современном менеджменте, основные направления консультативного обеспечения управленческой деятельности руководителей общеобразовательных заведений.

Ключевые слова: консалтинг, консалтинговая услуга, образовательный менеджмент, управление, инновация, технология.

WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT CONSULTING SERVICES
IN MANAGEMENT EDUCATION

The article outlines the key implementation problems in the education of management consulting. The approaches, principles, types of modern management consulting, advisory guidelines provide general management executives institutions.

Key words: consulting, innovation, model, methodical service, system of scientific-methodical supplying.

УДК 372.881.116.2

Руденко В. М.

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ У ФУНКЦІОНУВАННІ ПОНЯТЬ “ПЕДАГОГІЧНА
ТЕХНОЛОГІЯ” ТА “НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ”**

Статтю присвячено висвітленню різних підходів до понять “технологія навчання”, “педагогічна технологія” у працях відомих зарубіжних та вітчизняних учених. Сконцентровано увагу на розрізненні дефініцій “технологія” та “методика”.

Ключові слова: технологія навчання, педагогічна технологія, освітня технологія, методика.

У сучасному навчальному процесі вищої школи відбувається інтенсивне впровадження нових форм навчання, перехід від методики догматичного до методики активного навчання, за якого посилюються пізнавальна діяльність студентів, розвивається інтерес до навчальних дисциплін, формуються вміння й навички застосування знань у майбутній професійній діяльності. Цей процес неможливий без застосування новітніх технологій навчання, які спрямовані на реалізацію особистісного потенціалу студента, виявлення його творчих здібностей.

Мета статті полягає у висвітленні різноаспектних підходів вітчизняних та зарубіжних дидактів, лінгводидактів до тлумачення понять “технологія”, “педагогічна технологія” як своєрідних рівнів навчальної технології.

Поставлена мета передбачає виконання таких завдань: з'ясувати різноплановість підходів до визначення досліджуваного поняття; на основі праць відомих вчених сформулювати визначення дефініції “технологія навчання”; пояснити відмінність між технологією та методикою навчання.

У педагогіці термін “технологія” з'явився порівняно недавно й функціонує у складі понять “педагогічна технологія”, “навчальна технологія”, “освітня технологія”. Розглянемо конкретно категорії “технологія”, “педагогічна технологія”, з метою з'ясування сутності навчальної технології.

Значення терміна “технологія” передається через два компоненти: 1) “*техно*”, що означає мистецтво й ремесло; 2) “*логія*” – наука, опис. А звідси пряме значення категорії “технологія” вбачаємо в майстерно здійсненій професійній діяльності, яка досконало організована.

Поняття “педагогічна технологія” вживалося вже у 20-х роках ХХ ст. у працях із рефлексології С. Шацького, В. Бехтерева, Є. Павлова. Але й тоді воно тлумачилась по-різному: визначалось то як сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять, що нагадує виробничу технологію, або як уміння оперувати навчальним і лабораторним обладнанням, використовуючи технічні засоби навчання. Як бачимо, розбіжність понять очевидна.

Проблемі з'ясування змісту поняття “технологія навчання” приділили увагу як зарубіжні, так і вітчизняні вчені (В. Беспалько, С. Бондар, С. Гончаренко, М. Кларін,